

MARIE KARLSSON-TUULA

Målvakterna måste sparkas ut - det behövs effektivare lagstiftning och strängare straff¹

MARIE KARLSSON-TUULA, Jur. dr. och professor i civilrätt vid Karlstads universitet, gästprofessor vid Örebro universitet, ansvarig utgivare Insolvensrättslig tidskrift och föreståndare för Akademien för Insolvensrätt vid Karlstads universitet som båda har tillkommit på Maries initiativ, marie.karlsson-tuula@kau.se

Under senare tid har ekonomisk brottslighet genom aktiebolag blivit aktuellt. Det är särskilt så kallade målvakter som utgör ett problem.

En målvakt tar på sig ett civilrättsligt ansvar genom att registreras i bolagsverkets register som verkställande direktör, styrelsemedlem eller liknande i ett företag utan att egentligen vara det. Det kan exempelvis vara ett aktiebolag, i vilket någon eller flera ställföreträdare, planerar att tömma det på tillgångar och sedan försätta det i konkurs.

Målvakter kan också vara personer som tar på sig det straffrättsliga ansvaret för brott eller förseelser som någon annan har begått. Det kan till exempel vara någon som upplåter ett bankkonto som används för bedrägerier för bl.a. bluffakturor.

En målvakt kan vara en minderårig som inte kan straffas för brott i samma utsträckning som en person som har fyllt 18 år.

Det förekommer också att hemlösa uppträder som målvakter. De har ofta en hög skuldsättning och har inte mycket att förlora på att dömas till skadestånd och/eller ett fängelsestraff.

Det har förekommit att personer som inte är skrivna i Sverige uppträder som målvakter.

¹ Denna artikel är tidigare publicerad i Dagens juridik den 10/1 2019.

I ackordscentralens senaste nummer av Ackordscentralens nyheter tas just frågan om dessa brott upp. Stefan Lundberg som är chefsåklagare på EBM intervjuas och framhåller att det krävs skärpta och rejäla straff och säger att den bästa brottsförebyggande åtgärden definitivt är att det finns en effektiv lagstiftning.

Lundberg framhåller också att 30 kap. 1 § aktiebolagslagen uppvisar påtagliga brister eftersom ett brott mot bestämmelsen vanligen endast ger villkorlig dom eller böter och därför är i det närmaste verkningslös.

Ekobrottsmyndigheten, kronofogdemyndigheten och skatteverket har nyligen ingått en överenskommelse om myndighetssamverkan när det gäller brottslighet i aktiebolag. Ett syfte med samarbetet är att införa nya metoder som effektivt fångar upp de så kallade målvaktsbolagen som systematiskt används för ekonomisk brottslighet.

Den gemensamma arbetsmetoden går under benämningen en Effektivare konkurshantering av målvaktsbolag.

Tanken är att denna arbetsmetod ska bidra till det gemensamma målet att förhindra och bekämpa ekonomisk brottslighet genom förbättrade förutsättningar för att utreda ekonomisk brottslighet och förhindra ytterligare skulduppbyggnad. Syftet är också att skatteundandragandet ska försvåras.

Även bolagsverket har en tydlig roll för att förebygga och förhindra ekonomisk brottslighet. Bolagsverkets grunduppdrag är att granska, registrera och informera för ett enkelt företagande och ett rättssäkert näringsliv. Enligt deras instruktion ska Bolagsverket i så stor utsträckning som möjligt minimera riskerna för att verkets rutiner utnyttjas för ekonomisk brottslighet.

Vid en registrering av ett bolag ska Bolagsverket undersöka om de uppgifter de har fått in är korrekta och kompletta och är de inte det måste uppgifterna kompletteras.

Om identiteten på en person som ska registreras inte kan säkerställas avskrivs ärendet. Då registreras inte målvakten som styrelseledamot och det gör det svårare att använda företaget för att begå olika skattebrott eller kreditbedrägerier.

Bolagsverket ska dessutom undersöka hur felaktiga överlåtelse av företag kan uppmärksammas och bidra till hur myndigheterna kan samverka mot ekobrott.

Bolagsverket har även i uppgift att utarbeta en plan för hur ett företag ska kunna skydda sig mot kapningsförsök.

I EU:s penningtvättsdirektiv ställs det krav på att alla länder måste ha ett register över vilka det är som är de verkliga huvudmännen i ett aktieföretag. Syftet är att exempelvis banker och finanspolisen ska kunna ta reda på vem eller vilka som står bakom ett företag.

Informationen om vem som är verklig huvudman ska bidra till att motverka ekobrott, bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. I regleringsbrevet från 2018 har därför Bolagsverket också fått i uppgift att utifrån sina instruktioner redovisa hur de arbetar med att förebygga ekonomisk brottslighet.

De ska de lämna förslag på möjliga åtgärder för att i ökad utsträckning förebygga de ovan nu nämnda brotten.

Enligt min uppfattning är ekonomiska brott svåra att upptäcka och det är ett stort problem med så kallade målvakter i aktieföretag.

Frågan är om de nu ovan nämnda samarbeten mellan myndigheterna och Bolagsverkets kontrollfunktion torde leda till en ökad upptäcktsrisk. Jag delar Lundbergs åsikt om att det behövs en effektivare lagstiftning. Det behövs en översyn av den aktieföretagsrättsliga lagstiftningen för att göra den mer effektiv och det torde behövas att strängare påföljder införs.

AKTUELL AVHANDLING

OPPHAVSRETT OG KONKURSBESLAG. EN FORMUERETTLIG ANALYSE AV OPPHAVSRETTIGHETER SOM DEKNINGSOBJEKT Merete Endestad

Den 18 januari 2019 lade Merete Endestad fram sin avhandling vid Juridiska fakulteten i Bergen. Ämnet för avhandlingen är upphovsrätt och konkursanspråk, närmare bestämt borgenärernas möjligheter till att nyttiggöra sig värdet av upphovsrätter som säkerhet vid en konkurs. Avhandlingen är på 422 sidor och är indelad i fyra delar med totalt 9 kapitel.

Del 1, Inledande del, omfattar avhandlingens första tre kapitel. I kapitel 1, "Avhandlingens huvudproblem, ämnets aktualitet och metod" redogörs för avhandlingsämnet. I kapitel 2, "Upphovsrätt och konkursanspråk" gör författaren en kortfattad redogörelse om upphovsrättens grunder och rättighetens förhållande till konkursrätten. Hon gör också en kortfattad historisk tillbakablick på upphovsrättens utveckling. I kapitel 3, "Överlåtelse av upphovsrätt - vad är det egentligen som överförs?" redogör författaren för regelverket kring överlåtelse av upphovsrätt i norsk och nordisk rätt samt engelsk och tysk rätt, bl.a. med utgångspunkt i avtalstyperna: förlagsavtal, uppdragsavtal och arbetsavtal.

Del 2, "Jämförande studier i upphovsrätt som säkerhetsobjekt", innehåller kapitel 4-6. I kapitel 4, "Allmän utgångspunkt för jämförande analys", ges en kort presentation av hur upphovsrätten behandlas i dels upphovsrättshavarens konkurs, dels konkurs hos förvärvaren av en upphovsrätt. Kapitel 5, "Andra länders rätt", beskriver de två ovan nämnda problemområdena i engelsk och tysk rätt. I kapitel 6, "Norsk och nordisk rätt" behandlar samma problemområden något djupare med utgångspunkt i huvudsakligen norsk rätt.

Del 3, "Upphovsrätt och gränsöverskridande konkurser" innehåller kapitel 7 och 8. I kapitel 7, "Gällande lag om frågor om upphovsrätt och gränsöverskridande konkurser", redogörs bl.a. för lagkon-

fiktregelverket på området. I kapitel 8, ”Upphovsrätt och tillämplig lag i gränsöverskridande konkurser”, diskuterar främst lagkonflikter beträffande upphovsrätt och konkurs i norsk rätt.

Del 4, ”Slutsats” innehåller kapitel 9, ”Slutliga kommentarer”, där författaren i huvudsak sammanfattar slutsatser och rekommendationer från de delar av avhandlingen som berör norsk lag.